

A presentación do Plano Hidroeléctrico Galiza-Costa supuxo a confirmación dunha visión mercantilista e destructiva do medio ambiente, sentando as bases para o que se converteu na máxima expresión de destrución e expolio do noso patrimonio natural

-

O Plano Sectorial Hidroeléctrico despreza os custos ambientais e sociais causados polos aproveitamentos hidroeléctricos en xeral e, en particular, polas minicentrais. Afirmacións como “o seu respecto ó medio ambiente é óptimo, facendo posible que o seu impacto sexa nulo”, ou “é completamente segura para persoas, bens e animais”, en referencia ás minicentrais, carecen de rigor científico e son desmentidas a cotío pola realidade das minicentrais existentes no noso país.

A Estratexia Española para a Conservación e o Uso Sustentábel da Diversidade Biolóxica (Ministerio de Medio Ambiente, 1999) sinala que “actualmente as minicentrais en ríos perfilan-se como unha séria ameaza para a diversidade biolóxica e o medio natural fluvial, xa que vai en aumento a demanda da súa instalación, con frecuencia concatenando varias, nos tramos mellor conservados de moitos ríos ibéricos” (páx. 126).

O documento “Síntese de argumentos desestimatorios do plan de explotación hidráulica da rede hidrográfica galega baseándose na degradación que supón dos nosos hábitats naturais e especies que a súa conservación é de interese comunitario”, asinado por 50 investigadores da Universidade de Santiago das áreas de Bioloxía Animal, Bioloxía Vexetal, Ecoloxía e Edafoloxía, afirma que a construción de minicentrais “está arruinando unha parte substancial do patrimonio natural de todos os galegos”.

-

O Plano non analiza, nen sequer superficialmente, o impacto ambiental negativo causado polos aproveitamentos hidroeléctricos existentes, análise que se debería ter feito previamente á elaboración do Plano, coa finalidade de que éste contemplase medidas destinadas a minimizar e eliminar os prexuízos graves das minicentrais e encoros existentes e evitase a aparición de novos no futuro.

-

O Plano Sectorial Hidroeléctrico non foi obxecto dunha avaliación ambiental estratéxica, o que resulta esencial para previr e minimizar o seu impacto ambiental no conxunto das bacías afectadas. Os procedementos de avaliación de impacto ou de efectos ambientais particulares de cada proxecto son insuficientes, mesmo se se desenvolven de forma adecuada, pois non toman en consideración os efectos da existencia de varias minicentraís na mesma bacía.

-

Na definición dos tramos de interese hidroeléctrico non se teñen en conta as consideracións ambientais necesarias. Previamente á súa determinación, deberían ter-se realizado os estudos precisos para establecer os tramos de interese natural e de interese ambiental, definidos no Plano Hidrolóxico de Galiza-Costa, que considera estes tramos incompatíbeis cos aproveitamentos hidroeléctricos. Na actualidade, Águas de Galiza tan só considera de interese o río Sor, máis o que, incomprensibelmente, no mapa da bacía do Sor do Plano Sectorial aparecen sinalados tramos de interese hidroeléctrico. Solicitamos que se determinen, de forma rigorosa e no prazo de tempo máis breve posíbel, en coordinación coa Consellería de Meio Ambiente, os tramos de interese natural e de interese ambiental de todas as bacías. Mentres non sexan determinados estes tramos, deberían-se suspender todos os procedementos de autorización de novos aproveitamentos hidroeléctricos. Entre estes tramos fluviais deberían figurar todos aqueles que discorran por espazos naturais con algún grao de protección e outros, como, por exemplo, os ríos Pedra e Barbanza.

-

O Plano, na referencia que fai ao Libro Branco da Enerxía de Galiza (Consellería de Industria, 2000), oculta que éste prevé para o período 2000-2010 a instalación na nosa terra de, “como moito”, 100 MW de potencia minihidráulica, “fundamentalmente por razóns ambientais” (páx 162). O Libro Branco, referindo-se conxuntamente á enerxía hidráulica e á minihidráulica (páxina 75), afirma que “Malia a dispoñer (Galiza) dun potencial hidráulico significativo sen aproveitar, débese valorar o impacto que unha instalación destas características supón social e ambientalmente. En tal sentido, o crecemento esperado nos próximos anos en instalacións maiores de 10 MW é practicamente nulo, ó tempo que cabe esperar un crecemento moderado da minihidráulica, cifrado cara ó ano 2010 en 100 MW de potencia, cunha xeración de 30 ktep”. Adoptando, como fai o Plano Sectorial, unha media de 3 MW por minicentral, esta previsión significaría a construción de 33 minicentraís máis en todo o país durante a presente década.

É evidente que Águas de Galiza non acepta esa previsión de crecemento nen a asume como obxectivo desexábel, pois o Plano estima un aumento no período 2000-2010 da potencia instalada de 197 MW só para as bacías de Galiza-Costa, nas que se construírían 60 minicentraís máis.

A vontade da Consellería de Política Territorial, Obras Públicas e Vivenda de fomentar a enerxía minihidráulica é tamén moito maior cá do goberno central. Segundo se recolle no propio Plano Sectorial (páxina 42), “as previsións do Instituto para a Diversificación e o Aforro de Enerxía (IDAE) acordes cos recursos existentes e tendo ademais en conta as expectativas de crecemento ó longo do período 1999-2010, sitúanse no intervalo de 600-800 MW, dos que uns 50 MW corresponderían a Galiza”. O obxectivo do Plano Sectorial Hidroeléctrico para as bacías de Galiza-Costa é catro veces superior ao obxectivo para todas as bacías do país formulado polo Plano de Fomento das Enerxías Renovábeis aprobado polo goberno central en decembro de 1999.

- A aportación das novas 60 minicentraís previstas polo Plano para Galiza-Costa ao total da produción enerxética galega prevista polo Libro Branco da Enerxía para o ano 2010 sería mínima, por non dicir desprezábel. En termos relativos, representaría só o 1,3 % (60 ktep de 4.500 ktep). Xa que logo, a contribución á produción enerxética da enerxía minihidráulica, en relación cos prexuízos que pode ocasionar, podémolo considerar como moi custoso, do punto de vista social e ecolóxico.

-

O Plano Sectorial Hidroeléctrico non se adecua ao Real Decreto 1997/1995, polo que se establecen medidas para contribuír a garantir a conservación da biodiversidade mediante a conservación dos hábitats naturais e da fauna e flora silvestres, que traspón a Directiva 92/43/CEE, Directiva “Hábitats”, pois non impide a deterioración das zonas propostas para a Rede Natura 2000 (Lugares de Interese Comunitario, LICs) en Galiza, ao permitir nelas a construción de minicentraís. Os tramos situados en espazos naturais susceptibles de formaren parte da Rede Natura 2000 deberían ser considerados automaticamente como tramos de interese ambiental ou natural e, polo tanto, non susceptibles de aproveitamento para a produción de electricidade.

Vários tramos de interese hidroeléctrico están situados en zonas propostas para a súa inclusión na Rede Natura 2000 e declaradas como espazos naturais en réxime de protección xeral (Orde do 7 de xuño de 2001 da Consellería de Meio Ambiente). Ademais, chama poderosamente a atención que, nalgúns casos tramos fluviais propostos para a Rede Natura 2000 acaben onde comezan tramos de interese hidroeléctrico ou zonas de reserva para infraestruturas hidráulicas previstas no Plano Hidrolóxico de Galiza-Costa.

-

O Plano Sectorial ignora e contradi a recentemente aprobada Directiva europea pola que se establece un marco comunitario de actuación no ámbito da política da auga. Entendemos que o Plano é contraditorio co obxectivo da Directiva de establecer un marco que “preveña toda deterioración adicional e protexa e mellore o estado dos ecosistemas acuáticos”. O Plano Sectorial Hidroeléctrico, se non se modifica, vai provocar unha perda moi importante da calidade ecolóxica dos ríos de Galiza-Costa.

-

Segundo o Plano, a lonxitude total dos tramos de interese hidroeléctrico é de 691 km, que representa “só” (sempre segundo o propio Plano) o 9,8 % da lonxitude dos ríos de Galiza-Costa. Alén de considerar que, entre ese 9,8 % figuran moitos tramos fluviais de especial interese, hai que ter en conta que a lonxitude afectada é maior, pois os efectos ambientais negativos da/s minicentraís construídas ou a construír nos tramos de interese hidroeléctrico manifestan-se, en parte, augas abaixo, como consecuencia da modificación do réxime natural de caudais, ao se produciren variacións drásticas das condicións de velocidade da auga, a profundidade e a dispoñibilidade de refuxios.

-

Constituí unha agresión inxustificábel á capacidade dos gobernos municipais de desenvolveren nos seus ámbitos territoriais políticas adecuadas de planificación do solo e de protección dos espazos naturais a imposición de adecuar os planeamentos urbanísticos municipais ós proxectos sectoriais que se aproven en desenvolvemento do Plano Sectorial Hidroeléctrico. Achamos que a obriga imposta polo Plano aos Concellos de concederen sempre licéncia de obras para a construción das instalacións das minicentraís é un abuso de poder por parte de Águas de Galiza, destinado a viabilizar proxectos de minicentraís mesmo contra a vontade democrática de gobernos municipais e poboacións locais.

A conclusión á que se recorre para xustificar esta limitación do poder municipal -“os efectos da implantación dun aproveitamento hidroeléctrico son totalmente compatibles cos usos tradicionais do solo rústico e/ou común” – carece de argumentación convincente e, desde logo, non parece “lóxica”, senón máis ben fruto do afán desmesurado por favorecer os intereses das empresas promotoras de aproveitamentos hidroeléctricos.

Constatamos que Águas de Galiza non deixou pasar a oportunidade de incluír no ámbito territorial do Plano Sectorial Hidroeléctrico “as obras de regulación previstas no Plan Hidrolóxico de Galicia-Costa, así como calquera infraestrutura básica requirida polo citado Plano, cando afecte a máis dun Concello”. Deste xeito, o Goberno galego impede tamén aos Concellos obstaculizar a execución dos 24 encoros de regulación propostos no Plano Hidrolóxico, algúns dos caís serían utilizados para a produción de electricidade. A Consellería utiliza o Plano Sectorial Hidroeléctrico para facilitar a construción de encoros de alto impacto ambiental que serían, na súa inmensa maioría, innecesarios se se desenvolvese unha política de augas baseada no control da demanda e non no aumento da oferta para atender as necesidades de abastecimento, e na restauración hidrolóxico-forestal e na protección e utilización adecuada do dominio público hidráulico para combater as enchentes.

-

As medidas propostas no apartado 4.4 para o deseño da Obra Civil, co obxecto de minimizar as afeccións ambientais, deberían considerarse como medidas de obrigado cumprimento para todos os proxectos de minicentraís, e non como simples propostas cuxa consideración dependería da vontade das empresas promotoras en cada caso. Ademais das medidas contempladas, habería que considerar tamén as seguintes:

1.

Accesos: Peches dos novos accesos construídos para evitar a circulación de vehículos de motor non relacionados coa explotación dos aproveitamentos.

1.

Tendidos eléctricos: Soterramento dos tendidos para a evacuación da electricidade en todo o seu percorrido. Adopción de medidas correctoras para reducir os problemas de colisión e

electrocución de aves.

Por todo o anteriormente exposto, consideramos que o Plano Sectorial ten por obxecto facilitar a tramitación dos expedientes de autorización de novas minicentraís en beneficio dos intereses privados das empresas promotoras, e non ordenar a súa instalación de forma racional.